

PRED VOLITVAMI V ZAHODNI NEMČIJI

TEZE IN ANTITEZE
MED VLADO IN OPOZICIJO

V kratkem se bo volilna kampanja za italijanske parlamentarne volitve zaključila, kmalu zatem pa se bo začela volilna kampanja za parlamentarne volitve v Zapadni Nemčiji. Jeseni, in po vsej verjetnosti prve dni septembra, bodo Nemci izvolili novi Bundestag. Dajati dajane prognoze, kdo bo v teh volitvah zmagal, odzrača kakšni bodo v splošnem volilni rezultati v primerjavi z zadnjimi volitvami, ki so bile leta 1949, bi bilo le navadno ugibanje brez kakršne koli temeljene, kritične osnove. Četudi so danes v Zapadni Nemčiji politične tendence v volilnih množicah dokaj ustaljene, bo volilna kampanja verjetno mnogo vplivala na končni rezultat in to morda celo več, kot v kateri koli drugi državi. Zakaj?

Odgovor na to vprašanje bomo dobili pri površni analizi političnih in gospodarskih razmer in sprememb od zadnjih volitev do danes.

Vsa volilna kampanja v Zapadni Nemčiji bo v glavnem med dvema blokom, in sicer med krščansko demokracijo, ki jo vodi sedanji predsednik Adenauer, in njenima strankama, liberalno stranko (Svobodna demokratska stranka) in Nemško stranko (ki predstavlja skrajno desnico) na eni strani in med socialdemokrati na drugi strani.

Krščanska demokracija, in z njo njene sateliti, zatrjuje, da je bila Nemčija v jeseni leta 1949, to je tedaj, ko so jim okupacijske oblasti udi formalno predale oblast, še kup ruševin. Industrijska proizvodnja je bila vse od konca vojne pa do tedaj še na tleh. Poleg tega je ob koncu vojne približno 8 milijonov beguncev iz vzhodnih predelov Nemčije, ki so pred prodiranjem Rdeče armade bežali na Zapad. Tem osmim milijonom se je pridružil v zadnjih treh letih še najdaljši podgriž milijon nemških beguncev z Vzhoda. In ti ljudje, ti begunci — zatrjuje krščanski demokraci — so več ali manj že preskrbljeni, imajo zasilna stanovanja in tudi delo. Poleg tega znaša sedanja nemška industrijska proizvodnja — po uradnih, t. j. vladnih statističnih podatkih — 142% predvojne proizvodnje. Krščanska demokracija se ponosa z visokim življenjskim standardom, ki ga ima ljudstvo v Zapadni Nemčiji. Ker temu dodajajo še visoko vrednost nemške valute, ki je kljub temu, da je Nemčija vojno izgubila, ostala celo visoka in v mnogih primerih mnogo višja od valute zmagovitih držav.

Odvce bi bilo trditi, da uživa krščanska demokracija in z njo vsa njena koalicija popolno podporo nemške buržoazije, ki je krščanski demokraciji dejansko pripomogla do oblasti. To se je pokazalo tudi na kongresu nemških industrijev, ki je bil 18. maja letos v Wiesbadenu, kjer je bilo rečeno, da bo zveza nemških industrijev v vsakem pogledu in v vsaki podprli vladno notranjo in zunanjo politiko. Na tem kongresu so se sicer glasili tudi kritike na račun vladne davčne politike, češ da zabreva vlada od kapitalistov preveč, toda zato je tudi kmalu zvezi minister Erhard odgovoril, da ni v drugo skrajnost, ampak so si postavili svoj gospodarski načrt, da mora biti uspešno gospodarstvo vezano s svobodno konkurenco. V tem je na prvi pogled nekdo protislovje, vendar pa temu ni tako. Znanje je namreč, da je danes gospodarstvo vseh držav na svetu in celo v Angliji sami, ki je bila dolgo dobo vzor liberalnega gospodarstva, več ali manj dirigirano. Do tega je prišel razvoj vse v prvi svetovni vojni dalje. V Nemčiji pa, ki je imela v času nacističnega strogo dirigiranega gospodarstva, in ki je poleg tega vojno tudi izgubila, je to še bolj vidno. Socialdemokrati, kot vidimo, ne zahtevajo gospodarstva po sovjetskem vzorcu, ampak zahtevajo področje, v ostalem gospodarstvu pa dopuščajo nekak svobodnejši, torej liberalnejši gospodarski režim.

Socialdemokrati nadalje napadajo vladno koalicijo zaradi neuspele socialne politike. Oni trdijo, da je v Nemčiji mnogo preveč bede in siromaštva in da starši in onemogli ljudje ne dobivajo pokojnine, ampak navadno miloščino. Poleg tega pa je bilo, kljub milijonom beguncev z Vzhoda, v Nemčiji še vedno dovolj možnosti, da se zaposlijo tudi tisti brezposelni nemški državljani, ki so toliko let čakajo na kakršno koli delo.

Eno prečih vprašanj, ki jih mora reševati bonnska zvezna vlada, je, kako razmestiti begunce iz Vzhodne Nemčije. Dnevno pridebi okoli 1000 ljudi, ki preplavljajo begunska taborišča zahodnega Berlina. Mnogi morajo spati na tleh, ker ni več ležišč na razpolago.

SPOPAD DVEH VOJSKA

(Boj Gregorčičeve brigade v luči italijanskih poročil)

(Boj Gregorčičeve brigade na Kovačičev planini v luči italijanskih poročil. Ob desetletnici 10. 5. 1943.)

Pred desetimi leti, 1943. leta, v zgodnji pomladi, na njenih planotah in v njenih gozdovih, vzdolž Soče in Vipave, zavalovali, zasumeli, zapokalo. Iz prvih čet, iz Soškega odreda, ki je prepravljal v Severno, in Južnoprimerjski odred, sta zrasli prvi brigadi Gregorčičeva in Gradnikova. Iz partizanstva se je porodila vojska, sicer še vedno partizanska vojska, vendar pa je prava vojska, ki je prebrala iz raznih manjših stvari, kolikor je je še ostalo, izlize rane, da se odpočije, obnovi. Poveljstvo armade se je na-

Tako sta se srečali dve vojski: naša, pravkar ustanovljena, in že v Rusiji poražena italijanska, ki pa je bila v primeri z našo še vedno ojačena. Armada, korpus, si in divizije so stali proti dvema mladima brigadama: za vso armado in njenimi divizijami pa so se stale tovarne topov, minometalcev, brezostre, municije in ostalih za vojsko potrebnih stvari, medtem ko so za našima brigadama stale le gole roke in utripajoča srca naših ljudi po

JUGOSLOVANSKI LJUDSKI PLESI

V NEDELJO NA STADIONU, V PONEDELJEK IN TOREK V AVDITORIJU

ANGHOR THOM

Mesto, ki je s svojimi templji in umetnimi jezери imelo 100 kvadratnih kilometrov površine - Razvaline pričajo o visoki stopnji kulture - Umetniki niso poznali anatomije niti morja - Florealna dekoracija spominja na evropsko renesanso - Nad sto bolnišnic - Bogovom je služilo kar 66.625 oseb

Zgodovinarji pravijo, da so se tudi v Aziji vršila preseljevanja narodov, in sicer iz Indije v Indokitsko. Novi priseljenci so prišli v kraje, kjer se danes raztezata državi Siam in Kambodža. Priseljenci — Indijci pa so bili ljudje s precejšnjo stopnjo kulture in so to svojo kulturo obnovili, če že ne razširili v svoji novi domovini. Verjetno so jih spremljali svečeniki, ki so znali obdržati v njih ljubezen do starih običajev in do stare vere. V sredi džungle so nastala velika in lepa mesta, v katerih so najlepše palače bil kraljevski domovi in templji.

Nekatera azijska mesta, med katerimi je tudi Angkor Thom, so nastala na drugačen način kot naša evropska mesta. Naša mesta so se na primer v srednjem veku razvijala čisto nenaravno, po trenutni potrebi; v Aziji pa so mesta nastala po že vnaprej določenem načrtu, danes bi rekli po regulacijskem planu.

Mesto Angkor Thom se razteza s svojimi templji in s svojimi umetnimi jezeri na

površini 100 kvadratnih kilometrov. Mesto v pravem pomenu besede je obdano z dvajset kilometrov dolgim obzidjem, pred katerim je vkopan 100 metrov širok zatišni jarek. V obzidju je pet monumentalnih vrat in v zvezi s temi pet po 30 metrov širokih cest. Ob straneh mesta sta še sedaj dve veliki umetni jezeri. Prvo je bilo pred desetimi stoletji osem kilometrov dolgo in dva široko, drugo pa je merilo 12 kvadratnih kilometrov površine. Zdi se, da sta ti dve jezeri služili za gojenje rib, potrebnih za prehrano prebivalstva, ki je, kot se zdi, dosegalo en milijon ljudi.

Izven mestnega obzidja se nahajajo še danes, deloma celi, deloma v razvalinah, veliki templji. Pri Khan, Angkor Vat, Ta Proh in Pan-Tea.

Mesto Angkor Thom, ki je bilo zgrajeno v devetem stoletju po našem štetju, je danes skupej razvalin, med katere vdira brez milosti zelenje džungle. Med ostanki templjev živi le nekaj svečnikov. V mestu se še vidi

ostanki vodnih bazenov, ki so vsebovali pitno vodo, v slučaju, da bi bilo mesto oblegano. V sredini mesta se nahajajo ostanki templja Bayan, morda najbolj razkošnega in najbolj zanimivega templja Kambodže. Ima tri nadstropja, polno teras in nešteto umetniško okrašenih volobin. Ta tempelj je prava slika indijske umetnosti. Vdobjene v skali vidimo bramine, vojske, vladarje, ce bitke, slone, device, bogove, pesalke itd.

To je bogati kraj za arheološka raziskovanja in vsak raziskovalec bo brez dvoma našel kipec Sive, Apore, Bodisavate. Obrazi vseh teh božanstev izražajo globoko meditacijo. Na Vzhodu ne predstavljajo obrazov Bude nobene skrivnosti, marveč mirno in pametno življenje, rešeno vseh strasti.

Khmerovska umetnost je bogata a je tudi preprosta. Umetniki niso poznali anatomije, kar lahko razberemo iz nesorazmernosti oblik, niso poznali morja, zato so pod ladjami prikazovali polno rib.

Bolj zanimiva pa je florealna dekoracija, ki nas spominja na evropsko renesanso, to, kar bi hoteli dokazati, da se umetnost razvija pri različnih narodih in v različnih okoliščinah na isti način.

Morda zaradi tega in morda tudi zaradi našina zgradbe nas spominjajo ti templji na asirске templeje.

Khmerovska civilizacija se je razbnila morda po kaki vojni, po vojni, v kateri zmagovalec iztrže premaganca in skuša uničiti vse to, kar je premaganeč napravil. Ljudje so sicer izginili, a to, kar so v stoletjih zgradili, ni moglo izginiti. V sredini džungle se dvigajo kamnite priče te civilizacije, katero bo morda le daljni čas spremenil v razvaline.

Vse to, kar vemo o tem mestu, je napisano v sanjski in stolpu v templju Ta Prohm. Ta napis izgleda kot labodji spev obsojenega mesta in nosi datum 1186. Napis govori o kraljevski dinastiji: pove nam, da je bilo tiste čase v Kambodži nad sto bolnišnic, govori o 640 vrstah oblačil za božanstva.

Ze dva dni nato je žica zopet zabrela, brzojav SMRE (Stato Maggiore Regio Esercito št. 21475) je sporočil, da se ustanovi v Vidmu XXIV. armadni zbor, ki bo kakor tržič XXIII. armadni zbor. Diferenca teritorialna. Trevisu (v njeno področje je spadala Rezija in Kanalska dolina) odvšeden od VIII. armade, ki se vrača, Supersola, 2. italijanska armada v Sloveniji in Dalmaciji. Bo bo stari italijansko-jugoslovanski meji sedelovalca z novim armadnim zborom, ki je dosedaj sedelovala s tržaškimi armadnim zborom. Ta brzojav, ki ga je podpisal sam načelnik štaba general Ambrosio, dodaja še zelo važno sporočilo, da v Rimu stadijajo problem defenzivne organizacije ob Julijski meji. Italijanski vrhovni štab je že začel računati, da se bo italijanski armadni zbor naj v Dalmaciji in na staro mejo. Umanjiti pred kom? Pred našo vojsko ali tudi pred Nemci, z njimi, ali proti njim, tega tu ne izvem.

Ne izvem, kaj sta imela za bregom Ambrosio in Bado-glio, kaj Mussolini, ali so se delali po istih načrtih ali pa so se generali pripravljali načrte, da preidejo k zavestni, nikom, da na vedno imperia-listični obraz nateknejo na mesto fašistične, demokratske krinko.

7. aprila 1943. je SMRE (operacijski oddelki) razposlal

stvo; pove nam, da je bilo v tem templju 2758 svečnikov, 2232 pomagatvev, 615 pesalci in da je za bogove delalo kar 66.625 oseb. Govori nam tudi o bogastvih, ki so bila nakopičena v templju; o 25 diamantih, 40.620 biserih, 4540 dragocenih kamnih, o veliki količini srebra

in zlata in o mnogih drugih dragocenostih.

Morda je vojna nastala prav zaradi teh bogastev in onih, ki so bila v drugih templjih. Človeška poželjivost je na ta način uničila veliko mesto, ki danes samuje v razvalinah v indokitski džungli.

V spomin na kronanje kraljice Elizabete II. bodo izdali nov kovance iz bakra in niklja v vrednosti 5 šilingov in 6 penijev, skromni, s sniko kraljice kot polkovnika grenadske garde.

NOVO DELO NAJBOLJŠEGA SODOBNEGA AMERIŠKEGA DRAMATIKA

CAMINO REAL

T. Williams

Tennessee Williams je brez dvoma najboljši in najčistokrvnejši sodobni ameriški dramatik. Dve njegovi drami, »The Glass Menagerie« (»Steklena menažerija«) in »A Streetcar Named Desire« (»Tramvaj željak«) sta si v zadnjih letih osvojili svetovno odre in v filmih najširše občinstvo. Meseca marca letos pa je

newyorško narodno gledališče v režiji Elje Kazana uprizorilo novo Williamsovo dramo »Camino Real«, ki je doslej vzbudila v samih ameriških umetniških krogih silno deljenje mnenj. Dramski kritik revije »The Saturday Review«, John Mason Brown, je napisal o njej v zadnji aprilski številki revije, da je kljub temu, da so jo pozdravili taki literarni kritiki kot Paul Osborn, Clifford Odets in John Steinbeck, povsem razočarala občudovalce Williamsove umetnosti. Sam avtor je namreč priznal, da prinaša njegovo novo delo najbolj osebne poglede na svet, v katerem živi.

Williamsova najvidnejša dela so do danes pokazala izrazito smer v negacijo. Njegovi znajoči so v glavnem umirajoči ljudje, ki živijo iz sanj, izgorevajo v življenju po sedaj, izgorevajo, kopirajo po skoraj pravičnem, nestvarnem svetu, ki je v odkritem nasprotju s surovo stvarnostjo. Čez vsa Williamsova dopajanja v dramo, je umetniško razlita mehkva lirika, ki je težko do-ločiti, ki pa vendar močno-je osvaja gledalca.

Ze prav od vsega početka so Williamsove drame kazale, da ima njihov ustvarjalec poseben dar za podajanje sveta razočaranja in obupa. Kako močno je ta nagibnost do negacije, je pokazal Williams v romanu »The Roman Spring of Mrs. Stone«, s katerim je segel dramatik v svet dekadence in degeneriranosti in — kot prvi kritik Brown v navedeni reviji — pokazal s tem svoje niti gledanje na človeka in življenje. V drami »Camino Real« naj bi šel Williams še za korak globlje.

V novi drami obravnava Williams zaprt svet nekaj potnikov, slučajno ujetih ali ob-

V LJUBLJANI JE PREDAVAL NAŠ ROJAK, REDNI PROFESOR NA NOTTINGHAMSKI UNIVERZI

Dr. JANKO LAVRIN

V zvezi s prevodi Prešernovih pesnitev v angleščino je prišlo v zadnji dobi do neposrednih stikov med našo in nottinghamsko univerzo. Profesor Sola de Pinto, strokovnjak za novojezo angleško književnost, je imel v aprilu na ljubljanski in zagrebški univerzi nekaj predavanj iz moderne angleške književnosti. V preteklem tednu je predaval na ljubljanski univerzi drug nottinghamski profesor o novejši ruski književnosti. Za razliko od prvega to ni bil anglež, marveč naš rojak, ki je 35 let deloval v Nottinghamu in postal eden najboljših poznalcev in tolmačev ruske književnosti v anglosaskem svetu, napisal je na angleškem jeziku vrsto odličnih literarnozgodovinskih knjig.

Zivljenjska pot prof. Janka Lavrina ni navadna. Doma je iz vasice Krupa pri Semčur v Beli krajini. V letih pred prvo vojno se ni po tedanjih navadi vpisal na univerzo v Graecu ali na Dunaju, marveč je odšel

študirat v Rusijo, od tam v Skandinavijo in v Pariz, pa zopet nazaj v Rusijo. Prepotoval je Evropo, Rusijo in del Azije in si osvojil vrsto jezikov, menda petnajst. Kot dopisnik velikih ruskih listov je prišel med prvo vojno na Balkan, prevzel nato dopisništvo za angleške liste in postal že leta 1918 docent in kmalu nato profesor univerze v Nottinghamu. Lavrinovo obsežno znanstveno delo pripada angleški kulturi. Pesnitev njegovega ožjega belokrajanskega rojaka in obenem soobčana v veliki kulturni skupnosti narodov Otona Zupančiča »Duma«, ki obravnava problem slovenske emigracije, bi se mogla nanašati prav tako nanj kot na slovenske delavce v tujini. Oboje velja: da je razklenil meje medokupacijske in prisilnih velikim tokovom sveta, se zli z naprednimi navedi na dvig civilizacije in kulture in da se diči utina z njegovim delom. Lavrin spada med vidne kulturne delavce, ki so posvetili svoje duhovne ustvarjalne sile medsebojnemu spoznavanju in zblizanju narodov. Stikov z domovino ni prekinil. Ljubljanski Zvon in Modra ptica sta čisto prevajala njegove razgledane eseje o raznih evropskih književnikih. Pogosto se je za krajšo dobo oglašil v domovini. Med okupacijo so se čuli njegovi komentarji o boju proti nacističnemu in fašističnemu zavojevalcu v slovenskih oddaljenih londonskega radia. Ko je sedaj 66-letni Janko Lavrin zaključil svoje vseučiliško pedagoško delo na Angleskem, je prišel za nekaj mesecev v domovino. Slovanski seminar na ljubljanski univerzi ga je povabil za vrsto predavanj iz ruske književnosti, ki je glavni predmet njegovih raziskav.

Lavrin se je v svojih sedmih predavanjih osredotočil na realizem, moderno in porevolucijsko književnost. Govoril je o Gogolju, Gončarovu, Nekrasovu, Tolstoju, Dostojevskem, Gorkem, Bloku, Majakovskem in Jeseninu. Osrednje vprašanje, ki ga je hotel izluščiti za vsako obdobje, je bilo, kakšen je bil odnos glavnih književnih tvorcev do najvažnejših in najbolj žgočih družbenih pojavov tedanje Rusije? Zato je razdeljeval rusko družbeno strukturo, socialno, gospodarsko in politično stanje, položaj inteligence med ljudstvom, družbeno poreklo in pripadnost velikih pisateljev ter osnovna miselnost in umetniška načela, ki jih vodila. Z življenjskimi podatki se je bežno zadrževal le toliko, kolikor je bilo nujno potrebno za osnovno razumevanje miselnosti pisca in njegove literarne tvornosti. Prišel je pri koreninah novejših ruske književnosti s karakteristično Puškinovo dobo in njegovega dela in končal nekako z letom 1938, ko sta še mlada umrla oba najvidnejša pesnika oktohrske revolucije, Jesenin in Majakovski, oba s samomorom. Poleg orisa vidnih osebnosti, ki jih je izbral iz širokega kroga ruskih tvorcev, je bil to kratek, sintetičen pregled ruske književnosti 19.

Lavrin se je v svojih sedmih predavanjih osredotočil na realizem, moderno in porevolucijsko književnost. Govoril je o Gogolju, Gončarovu, Nekrasovu, Tolstoju, Dostojevskem, Gorkem, Bloku, Majakovskem in Jeseninu. Osrednje vprašanje, ki ga je hotel izluščiti za vsako obdobje, je bilo, kakšen je bil odnos glavnih književnih tvorcev do najvažnejših in najbolj žgočih družbenih pojavov tedanje Rusije? Zato je razdeljeval rusko družbeno strukturo, socialno, gospodarsko in politično stanje, položaj inteligence med ljudstvom, družbeno poreklo in pripadnost velikih pisateljev ter osnovna miselnost in umetniška načela, ki jih vodila. Z življenjskimi podatki se je bežno zadrževal le toliko, kolikor je bilo nujno potrebno za osnovno razumevanje miselnosti pisca in njegove literarne tvornosti. Prišel je pri koreninah novejših ruske književnosti s karakteristično Puškinovo dobo in njegovega dela in končal nekako z letom 1938, ko sta še mlada umrla oba najvidnejša pesnika oktohrske revolucije, Jesenin in Majakovski, oba s samomorom. Poleg orisa vidnih osebnosti, ki jih je izbral iz širokega kroga ruskih tvorcev, je bil to kratek, sintetičen pregled ruske književnosti 19.

Lavrin je govoril do skrajno možne meje pregledno in povsem prosto, brez slehernega zapisa. Ker so bila predavanja namenjena predvsem slušateljem ruske književnosti, so bila v ruskem jeziku. Sluščali in ostalo občinstvo so jih sprejemali s prisrčnimi, dolgotrajnimi aplavzi, ki so izražali pravi veselje nad obiljem — nad globino in lepoto izjavljanj in nad dejstvom, da je slovenski profesor angleške univerze končno govoril v svoji domovini.

F. Peiré.

Kulturne drobljine

Na razstavi »Kraljica in Commonwealth«, ki je bila te dni odprta v londonskem Imperialnem muzeju, je ena mnogih kulturnih prireditev v letu kronanja je tudi poseben oddelek posvečen Afriki. Tu so razstavljeni najrazličnejši predmeti iz materialne kulture afriških ljudstev, ki so jih prinesli iz britanske muzeje razni raziskovalci. Na posebno častnem mestu so razstavljeni spominiki na Davida Livingstona.

V maju sta po Veliki Britaniji pričeli gostovati dve evropski celinski gledališki družini: pariška »Comedie Francaise« in italijanska gledališka družina Ruggera Ruggeri. Londonski »Times« je o premieri, ki sta ju imeli pred kratkim obe družini v Londonu, laskavo zapisal, da sta obe gledališki skupini, ki sta nekako začeli poletno gledališko sezono gostovanj v Veliki Britaniji, prinesli svezek lepote, ki je značilno kontinentalen. Obe skupini ostaneta v Veliki Britaniji vsega skupaj tri tedne.

Konec aprila je v londonskem »Albert Hallu« gostoval Berlinski filharmonični orkester pod vodstvom dr. Wilhelma Furtwänglerja. To je bil prvi obisk dirigenta Furtwänglerja v Londonu po letu 1948.

Waleški festival ljudske kulture

Starodavni waleški »Eisteddfod« bi ustrežal sodobnim festivalom ljudske kulture, narodnih plesov, nastopov ljudskih bardov in glasnikov umetnega pesništva. Taki ljudski festivali so bili enkrat v Walesu vsako poletje, če nekdaj desetletij pa jih zopet obnavljajo in umetno uvajajo v tradicijo. Seveda dobivajo sedaj waleški »Eisteddfod« bolj kot kdaj koli prej mednarodni značaj in s tem se njihova pomena večja, ko prevzemajo poslanstvo kulturnega zbliževanja v sodobnem svetu. Za letošnji »Eisteddfod« v Llangollen so objavile sodelovanje skoro vse evropske države. Ustanovile bodo plesalske skupine in zbori iz Avstrije, Francije, Nemčije, Norveške, Španije, Jugoslavije, Švice in Irsk. Festival bo v mesecu juliju in priprave za nastanitev kakih 150 ali več zborov in skupin so že v teku. Zaradi številnega odziva evropskih umetniških skupin pa prireditveni odbor ni mogel sprejeti nekaj zelo laskavih ponudb gostov, ki bi prišli čez ocean.

